

XITOIY OG‘ZAKI NUTQIDA MAQTOV VA TASDIQ UCHUN FOYDALANILADIGAN TURG‘UN BIRLIKLAR VA ULARNING XUSUSIYATI

Badalbayev Dilshod Farxod o‘g‘li

TDSHU Xitoyshunoslik fakulteti,
Xitoy filologiyasi kafedrası stajor-o‘qituvchisi
dilixiade@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bevosita xitoy og‘zaki tilida maqtoV va tasdiq uchun ishlatiladigan birikmalar bilan yaqindan tanishib o‘tamiz. Ushbu maqoladan ko‘zlangan asosiy maqsad og‘zaki nutqda ularning ishlatish usullarini o‘rganishdir. Zero, bu orqali dialoglarda uchragan birikmalarni to‘g‘ri tarjima qilishni o‘rganamiz.

Kalit so‘zlar: birikma, konstruktsiya, nutq, maqtoV

АННОТАЦИЯ

В этой статье мы более подробно рассмотрим комбинации, используемые для похвалы и утверждения в разговорном китайском языке. Основной целью данной статьи является изучение способов их употребления в устной речи. Ведь через это мы учимся правильно переводить сочетания, встречающиеся в диалогах.

Ключевые слова: соединение, конструкция, речь, похвала

ABSTRACT

In this article, we will take a closer look at the combinations used for praise and affirmation in spoken Chinese. The main goal of this article is to study the methods of their use in oral speech. After all, through this, we learn to correctly translate the combinations encountered in dialogues.

Keywords: compound, construction, speech, praise

KIRISH

Chet tilini o‘rganish jarayonida quyidagi holat nisbatan qiyin hisoblanadi. Ma‘lum bir sodda gap ko‘rinishidan tushunarli bo‘ladi-yu, lekin asl ma‘nosini chiqarish biroz mushkul sanaladi. Bunday gaplarni, albatta, kerakli kitoblar yordamida tahlil qilgan holda anglab olamiz. Masalan, ma‘lum bir gapni yoki dalilni tasdiqlab, odamlar shunga ahamiyat berishlari kerakligini bildirish uchun “你还别说” (to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjimasi: “sen gapirma”) iborasini ishlatishadi. Xitoy tilini

o'rganuvchi esa bu gapni eshitib ajablanishi tabiiy, albatta, va u ichida "men nima dedim, nima uchun gapirmasligim kerak" deb o'ylaydi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Qarshi tomonning xatti-harakati bizga ma'qul kelganda, ularni maqtab qo'yishimiz, qo'llashimiz, rag'batlantirishimiz lozim bo'ladi. Ana shu birikmalar xitoy tilida qanday beriladi, ularning o'ziga xos qanday xususiyatlari mavjud. Bularning barini quyida ko'rib chiqamiz. [3.15]

好家伙hǎojiāhuo

Izoh:

表示赞叹或惊讶。

Maqtash yoki ajablanishni anglatadi. "Balli", "barakalla", "ofarin", "yasha" deb tarjima qilsak to'g'ri bo'ladi.

Misollar:

- (1) 好家伙！这儿可真热闹哇！
- (2) 好家伙！你做了这么多菜呀！ [7.453]

还真是hái zhēnshì

Izoh:

认为对方说得对。

Qarshi tomonning fikrini tasdiqlaydi. "Ha, albatta", "shubhasiz" deb tarjima qilinadi.

Eslatma:

有时用于赞同对方的说法，有时表示自己本来没想到，经过事实验证，证明对方说得没错。

Ba'zi paytda qarshi tomonni maqtashni bildiradi. Ba'zi holatlarda esa aslida o'zi kutmagan holatda qarshi tomondan to'g'ri gapni eshitishni ifodalaydi.????

Misollar:

- (1) 甲：其实咱们老人也不图什么，一家人平平安安的比什么都强。
乙：还真是，钱再多也不能带走。
- (2) 甲：你们看，他的耳朵会动。
乙：是吗？我看看。哎，还真是。 [7.22]

还行 hái xíng

Izoh:

表示比较好。

Nisbatan yaxshi ekanligini bildiradi. "Bo'ladi" deb tarjima qilinadi.

Eslatma:

有时肯定的语气比较强。

Ba'zida tasdiq ma'nosini anglatib urg'u beradi.

Misollar:

(1) 甲：那双有点儿小？这双呢？合适吗？

乙：这双还行，穿着挺舒服的。

(2) 甲：你的孩子在学校学习成绩怎么样？

乙：还行，在班里能排在前五名呢。[7.98]

还说呢hái shuō ne

Izoh:

反问句，意思是“别说了”，强调问题的原因不在自己。

Ritorik so'roq gap bo'lib, "gapirma" deb qilinadi. Muammoning sababi o'zi emasligiga urg'u beradi.

Eslatma:

有懊恼或嗔怪的语气，常用于关系亲近的人之间。

Azob chekkanlik ma'nosini anglatib, asosan, yaqin munosabatga ega odamlar o'rtasida ishlatiladi.

Misollar:

(1) 甲：你身上怎么弄得这么脏啊？

乙：还说呢！今天下雨，我没带伞，往回跑的时候又被汽车溅了一身泥？

(2) 甲：你怎么考得那么差？

乙：还说呢，都是因为你，昨天跟我聊得那么晚，我都没好好复习。
[6.42]

好说 hǎo shuō

Izoh:

当别人请求帮助时，表示没问题、愿意帮忙。

Kimdir iltimos qilgan yoki yordam so'ragan paytda unga nisbatan hech qanday muammosiz yordam berishini bildiradi. "Gap yo'q", "albatta", "kelishdik" deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：我想请你帮我买一张明天去上海的飞机票。

乙：好说。

(2) 甲：我刚来，以后有什么事情请多多关照。

乙：行，那还不好说？ [6.234]

好样的hǎoyàngde

Izoh:

表示对有胆量、有骨气或有作为的人的称赞。

Mard, jasur, vijdonli odamni maqtash uchun ishlatiladi. “Ha, yasha”, “ofarin” deb tarjima qilinadi.

Eslatma:

1) 一般不用于对上级、长辈的称赞。2) 有时也可用于称赞某种对人有帮助的动物。

1) Odatda yuqori darajali hamda yoshi katta insonlarga nisbatan foydalanilmaydi. 2) Ba’zi paytda insonga yordam bergan hayvonga nisbatan ham ushbu iborani ishlatsa bo’ladi.

Misollar:

(1) 看，三号带球连过两人，射门啦！**好样的！**球进啦！

(2) 甲：刚才听说起火的房间里还有人困在里面，你儿子毫不犹豫就冲进去，把人救了出来。

乙：**好样的！**

(3) 甲：要不是这条狗，你儿子就被几个坏人绑架了。

乙：是啊，多亏了它，真是**好样的！**

就是不一样 jiùshì bù yīyàng

Izoh:

强调某人或某事物与众不同。

Ma’lum bir shaxs yoki predmetlar o’rtasida umuman o’xshashlik yo’qligiga urg’u beradi.

Eslatma:

有肯定的语气。

Tasdiq ma’nosida keladi.

Misollar:

(1) 看看人家小王，名牌大学毕业的，**就是不一样**。

(2) 到底是大城市，**就是不一样**，交通多方便哪，出门就上车。

就是嘛 jiùshì ma

Izoh:

意思是“你说的正是我想的”

“Sen aynan men o‘ylayotganni aytding” degan ma’noni beradi. “Ayni muddao” deb tarjima qilsa ham bo‘ladi.

Eslatma:

完全同意对方的观点或在别人为自己说话时加以肯定。

Qarshi tomonning fikrini butunlay qo‘llab-quvvatlashni bildiradi.

Misollar:

(1) 甲：我觉得应该先调查一下市场情况，然后再讨论我们的生产计划。

乙：就是嘛，不了解市场需求，计划也是瞎计划。

(2) 甲：经理，我理解小张的意思，他不是有意反对您，实际上他提出的意见都是为您着想。

乙：就是嘛，经理，您真的误会我了。[7.67]

.....就这样jiù zhèyàng

Izoh:

表示某种令人不可理解或不能接受的状态是由某种特定因素决定的。

Tushunarsiz ma’lum bir holatni aynan shunday ekanligini tasdiqlashni anglatadi. “...ha shunday”, “xuddi shunday” deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：我知道他说得都对，可你们看他说话的那个态度！

乙：他这个人就这样，心直口快，你别介意。

(2) 甲：你们学校怎么这么忙啊，连暑假都要上课。

乙：我们这儿就这样。听说过去连春节都不休息。

(3) 甲：奶奶，您年轻的时候跟爷爷没见过面就订婚了？

乙：可不是嘛？那个时候就这样，婚姻都是由父母做主的。

没错儿 méicuòr

Izoh:

表示肯定。

Tasdiqni ifodalaydi. “Ha”, “ha, albatta” deb tarjima qilamiz.

Misollar:

(1) 甲：便宜没好货，好货不便宜。

乙：没错儿，一分钱一分货嘛。

(2) 甲：那天你看到的拦路抢劫的人是他吗？

乙：没错儿，就是他。

没的说méi de shuō

Izoh:

表示不成问题，没有申说的必要。表示没有什么条件可讲，是应该做的。

Hech qanday muammo yo‘qligini, barchasi aytgani bo‘yicha bo‘lishini ko‘rsatadi. “Gap bo‘lishi mumkin emas” deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：新来的那个老师业务水平怎么样？

乙：没的说，教学，科研，样样都拿得起来。

(2) 甲：我女儿这次出国留学，要请你们多照顾了。

乙：没的说，咱们两家是多年的老朋友了，这不是应该的吗？

(3) 这完全是你们的产品质量有问题，当然得无条件退货，没说的。

[7.109]

没问题méi wèntí

Izoh:

表示完全可以做到，没有阻碍或麻烦。

Ishni batamom o‘zi qilishini, hech qanday to‘sqinlik yoki ovoragarchilik yo‘qligini bildiradi. “Ha”, “bo‘ldi”, “muammo yo‘q” deb tarjima qilinadi.

Eslatma:

常用于同意或向别人保证。

Rozi bo‘lishlik yoki qarshi tomonga kafolat berayotganda foydalaniladi.

Misollar:

(1) 没问题，这是包在我身上，你就放心吧。

(2) 甲：你有时间，给他辅导辅导，行吗？

乙：没问题。[6.27]

没准儿méi zhǔnr

Izoh:

不一定，说不定。

Aytish qiyin, har doim ham unday emas kabi ma’nolarni anglatadi.

Eslatma:

有时肯定的语气比较强，表示很有可能。

Ba’zida tasdiq ma’nosida kelib, ijobiy ohangi kuchliroq bo‘ladi, bunda uning ehtimoli yuqori ekanligini ko‘rsatadi.

Misollar:

(1) 甲：你晚上一定要来参加我们的晚会呀！

乙：那可没准儿，最近工作比较忙，常加班。

(2) 甲：周末早上我还想多睡会儿呢，你可别那么早来找我爬山哪。

乙：那可没准儿，要是早上天气好，咱们得一早就出去。

(3) 甲：你会不会因为这件事自杀呀？

乙：没准儿，他这个人心眼小，容易想不开。

那是 **nà shì**

Izoh:

表示赞同对方的话。

Qarshi tomonning gapini ma'qullashni anglatadi.

Eslatma:

有时有得意的语气。

Ba'zi hollarda mamnunlik ma'nosida keladi.

Misollar:

(1) 甲：钱不是万能的，可是没有钱也不行。

乙：那是，现在干什么不得要钱哪。

(2) 甲：做生意讲究诚信，像你这样老靠耍小聪明怎么行呢？

乙：那是那是。

(3) 甲：你球打得真不错啊。

乙：那是！我在专业队打过好几年呢！

你说呢 **nǐ shuō ne**

Izoh:

表示向听听对方的意见。

Qarshi tomonning fikrini tinglashni istayotganligini anglatadi. “Qani aytchi”, “sendan eshitaylikchi” deb tarjima qilinadi.

Eslatma:

1) 有时有商量的语气。2) 有时用于希望对方同意自己说法。3) 有时用于指出事情是显而易见的。

1) Ba'zida maslahatlashish ma'nosida keladi. 2) Ba'zida qarshi tomon fikrini qo'llab-quvvatlashini umid qilgan holda ushbu ibora qo'llaniladi. 3) Ba'zida yaqqol ko'rinib turgan ishni tasdiqlashni ko'rsatadi.

Misollar:

(1) 咱们还是多跑几个地方，比较一下价格，再决定买哪个吧。你说呢？

(2) 甲：对这种不守信用的人，就该让他们吃点苦头。你说呢？

乙：没错，对他们就不能客气。

(3) 甲：你的生意是我应该给你们一些补偿？

乙：你说呢？把人撞成这样，总不能甩手就走吧！[7.83]

让你说着了 **ràng nǐ shuōzhao le**

Izoh:

表示对方的猜测很对。

Qarshi tomonning taxmini to'g'ri ekanligini bildiradi. "To'g'ri topding" deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：看来你不喜欢旅游。

乙：让你说着了，我就喜欢待在家里看书。

(2) 甲：你不喜欢上早上的课，是吧？

乙：让你说着了。早起对我来说是很痛苦的事。

谁说不是呢 **shei shuō bú shì ne**

Izoh:

表示非常赞同对方的话。

Qarshi tomonning gaplarini butunlay ma'qullashini bildiradi. "Kim yo'q dedi" deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：他们家的房子真大，还带花园呢，真让人羡慕！

乙：谁说不是呢！咱们什么时候能住上这样的房子！

(2) 甲：咱们真不应该买这便宜货！

乙：谁说不是呢！便宜没好货。[6.245]

说的是 **shuō de shì**

Izoh:

表示同意对方所说的。

Qarshi tomonning gapiga rozi bo'lishlikni bildiradi. "Ha", "ha, aytganingdek", "ha, shunday" deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：要是再多一间房子该多好啊！

乙：说的是，那样咱们就能把父母接来一起住了。

(2) 甲：其实咱们这些老人，对孩子们也没什么要求，不就是想让他们

多陪陪咱们吗？

乙：说的是啊，可就这么点儿心愿也实现不了。

说好了 **shuōhǎo le**

Izoh:

表示经过协商，双方同意按所商量的去做。

Ikki tomon maslahatlashib, biror-bir to'xtamga kelishganligini bildiradi.
“Kelishdik” deb tarjima qilinadi.

Misollar:

(1) 甲：别争了，这次我请客吧。你要是觉得过意不去，下次你再请我不就行了。

乙：那咱们说好了：下星期五晚上，咱们还在这儿，你把全家都带来。

(2) 甲：咱们请老孙给咱家儿子辅导英语的事，你跟他说好了吗？

乙：说好了，从下周开始，每星期来两回。[7.89]

REFERENCES

1. Abduazizov A. Tilshunoslik nazariyasiga kirish. – Toshkent: Sharq, 2013.
2. Hojiev. A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. – T: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2002.
3. Sultanova L.A. Xitoy tili leksikologiya. – Toshkent, 2015. – 102-bet.
4. Семенов А.Л. Лексика китайского языка. – Москва: Восток-Запад, 2005.
5. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
6. 汉俄大辞典，北京语言大学，2008 年
7. 刘德联，刘晓雨“汉语口语常用句式例解”北京 2009 年
8. <http://www.baidu.com/> (XXR maxsus qidiruv sayti)
9. <http://www.cdmd.cnki.com.cn/> (XXR ilmiy tadqiqotlar sayti)